

Σεβαστοί Πατέρες,
Κυρίες και κύριοι εκπρόσωποι των τοπικών αρχών,
Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,
Κυρίες και κύριοι,
Αγαπητοί μαθητές και μαθήτριες των σχολείων της περιοχής μας,

Η παρουσία μας σήμερα στο ναό του Αγίου Στεφάνου, όπου τιμάται η μνήμη των Τριών Μεγίστων Ιεραρχών, του Μεγάλου Βασιλείου από την Καισάρεια της Καππαδοκίας, του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου από την Αντιόχεια και του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου από την Αριανζό της Καππαδοκίας, δεν είναι απλώς μια ακόμη ευκαιρία να προσευχηθούμε· δεν είναι απλώς μια συγκυρία για να ακουστούν λόγια τυπικά και επαινετικά για τους τιμώμενους Αγίους. Δεν είναι πολύ περισσότερο μια απλή σχολική αργία. Είναι μια μεγάλη ευκαιρία να διδαχθούμε από τη ζωή και το έργο τους και να προσπαθήσουμε να ακολουθήσουμε -κατά το δυνατόν- το δρόμο που χάραξαν και ακολούθησαν πιστά, μέχρι το τέλος της επίγειας παρουσίας τους.

Η αναγνώριση του έργου τους δεν έγινε μόνο από τους Χριστιανούς, αλλά και από διώκτες του Χριστιανισμού της εποχής τους, του 4^{ου} αιώνα μ.Χ. Ακόμη και σήμερα, δεν είναι δυνατόν κάποιος να μη θαυμάσει αυτές τις προσωπικότητες της Ορθοδοξίας και του ελληνικού πνεύματος, εκτός και αν έχει ιδεοληπτικές παρωπίδες ή απλώς είναι εμπαθής και διακατέχεται από φθόνο. Επειδή όμως σε μια κοινωνία αγάπης και ειλικρινών σχέσεων που επιθυμούμε, δε χωρά ούτε ο φθόνος ούτε η άρνηση του Θεού, είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο να αναφερθούν τομείς στους οποίους ξεχώρισαν οι Άγιοι Τρεις Ιεράρχες και τους κάνουν προστάτες των γραμμάτων και των επιστημών.

Είναι αυτοί που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ΤΑ πρότυπα μορφωμένων-πνευματικών ανθρώπων. Σπούδασαν με ιδιαίτερο ζήλο στις καλύτερες σχολές της εποχής τους. Μαθήτευσαν κοντά στους μεγαλύτερους δασκάλους της αρχαιότητας όπως τον «εθνικό» Λιβάνιο. Αναδείχθηκαν σε τιτάνες της γνώσης. Η βασική τους διαφορά με αυτόν που χαρακτηρίζουμε ως «επιστήμονα» είναι ότι αυτοί

πρέπει να χαρακτηρίζονται ως «πανεπιστήμονες». Και οι τρεις ασχολήθηκαν με τη ρητορική, αλλά γενικά γνώριζαν πολλά και διαφορετικά αντικείμενα, όπως φιλοσοφία, γεωμετρία, αστρονομία, ιατρική. Ο Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος, ο μόνος από τους τρεις που σπούδασε θεολογία, είχε τέτοια η ικανότητά να συγκλονίζει το ακροατήριο με το λόγια του (Χρυσόστομος), ώστε οι πιστοί μέσα στην εκκλησία τον επιδοκίμαζαν με χειροκροτήματα. Ασχολήθηκαν επίσης με ζήλο με την αγωγή των παιδιών, διατυπώνοντας προοδευτικές ιδέες για την τότε εποχή, που αποτελούν τη βάση ακόμα και των σύγχρονων παιδαγωγικών αρχών. Βασική τους θέση ήταν η αγάπη που πρέπει να έχει ο δάσκαλος για τον μαθητή του.

Οι Τρεις Ιεράρχες είναι φωτεινά παραδείγματα για ολόκληρη την οικουμένη, ότι αυτός που πιστεύει στον Θεό είναι άνθρωπος που πρέπει να νοιάζεται για την μόρφωσή του, φροντίζει να «ξέρει γράμματα». Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος φτάνει στο σημείο να πει ότι *με την παιδεία παίρνει κάποιος μερίδιο στην αγιότητα!* Η Ορθοδοξία δε θέλει το σκοτάδι της αμάθειας του καθολικισμού ή της ελεγχόμενης γνώσης τυραννικών καθεστώτων· θέλει ανθρώπους πνευματικά ελεύθερους, καλλιεργημένους, με στέρεη γνώση. Στη μακραίωνη ιστορία της Ορθοδοξίας, πολλοί επιφανείς Ιεράρχες, ιερείς, μοναχοί ακολούθησαν και ακολουθούν το παράδειγμα των Τριών Ιεραρχών, συνδυάζοντας τη μόρφωση με την πίστη. Εδώ, στην Αρναία, δεν ήταν που στάθηκε ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο ακούραστος ιερομόναχος που πάλευε για την πνευματική ανάσταση του Γένους και μιλούσε για γράμματα και Θεό;

Πρέπει επίσης να είμαστε περήφανοι ως λαός και ως μέτοχοι της ελληνικής παράδοσης και παιδείας, γιατί οι Τρεις Ιεράρχες μεγάλωσαν, σπούδασαν και δραστηριοποιήθηκαν σε περιοχές (Καππαδοκία, Συρία, Κωνσταντινούπολη) όπου ο ελληνισμός ήταν πνευματικά και ιδεολογικά κυρίαρχος· πρέπει να είμαστε περήφανοι, γιατί χρησιμοποίησαν την ελληνική σκέψη. Δεν είναι ρατσιστικό ούτε μισαλλόδοξο να τονίσουμε ότι δε θα μπορούσαν να διατυπώσουν τις σκέψεις τους καλύτερα παρά μόνο μέσα από την ελληνική γλώσσα. Την ίδια στιγμή όμως πρέπει και να προβληματιστούμε, γιατί ενώ η ελληνική γλώσσα, στην αρχαία κιάλας μορφή της, δίνει τέτοιες δυνατότητες στο ανθρώπινο λογιστικό, γίνονται «φιλότιμες»

προσπάθειες να υποβαθμιστεί στην ελληνική κοινωνία· φαίνεται ότι στην εποχή της κρίσης κοστίζει πολύ η ελληνική γλώσσα και δεν μπορούμε να την αντέξουμε.

Η ελληνική Παιδεία μάς φέρνει μπροστά σε ένα τεράστιας σημασίας έργο των Τριών Ιεραρχών, το «πάντρεμα» του ελληνισμού με το Χριστιανισμό. Υπάρχουν αυτοί που τα θεωρούν ασυμβίβαστες έννοιες. Εμμένουν σε περιστατικά των πρώτων χρόνων του Χριστιανισμού, όπου σημειώθηκαν καταστροφές αρχαίων μνημείων ή ακόμη και στη διαφορετική θεώρηση της ζωής: από τη μια μεριά πολυθεϊσμός, ενδιαφέρον κυρίως για τα γράμματα, τις τέχνες, το ωραίο, το γήινο με λίγα λόγια και από την άλλη μονοθεϊσμός, ενδιαφέρον για τη σωτηρία της ψυχής και την μετά θάνατον ένωση με τον Θεό. Πράγματι, μέχρι την εμφάνιση των Τριών Ιεραρχών, ελληνισμός και Χριστιανισμός ήταν έννοιες ασυμβίβαστες. Με το πνευματικό τους όμως έργο υπερέβησαν αυτήν την αντίθεση και συνέδεσαν για πάντα την ελληνική παιδεία με την ορθόδοξη εκκλησία. Οι Τρεις Ιεράρχες μελέτησαν σε βάθος τους αρχαίους συγγραφείς και τελικά ανανέωσαν την αρχαία φιλοσοφία με τη βοήθεια της χριστιανικής ηθικής.

Ακόμη και η όποια επιφυλακτικότητα απέναντι στα αρχαία κείμενα, δεν έγινε με σκοπό να υποβαθμιστεί η αρχαία ελληνική σκέψη· εξάλλου, για να μπορέσει κάποιος να σταθεί κριτικά απέναντι σε φιλοσόφους, όπως τον Πλάτωνα, σημαίνει ότι τους έχει μελετήσει σε βάθος κι επομένως αναγνωρίζει την αξία τους. Ας σημειωθεί ότι ο ίδιος ο Μέγας Βασίλειος έγραψε μια πραγματεία προς τους νέους για το *πώς θα μπορούσαν να ωφεληθούν από (αρχαία) ελληνικά κείμενα*. Ο Άγιος Γρηγόριος, σε επιστολή του προς τον αυτοκράτορα Ιουλιανό τον Παραβάτη που προσπάθησε να δημιουργήσει μια εθνική (ειδωλολατρική) εκκλησία, διαμαρτυρήθηκε γιατί ο Ιουλιανός είχε απαγορέψει στους Χριστιανούς δασκάλους να διδάσκουν τα αρχαία Ελληνικά γράμματα. Αυτές και μόνο οι αναφορές αποδεικνύουν τη σύζευξη της ελληνικής παιδείας με τον Χριστιανισμό που έγινε δυνατή με τους Τρεις Ιεράρχες. Από τότε, η Ορθοδοξία αδιάλειπτα διαφυλλάσσει αυτήν την πνευματική κληρονομιά. Ας θυμηθούμε πάλι ότι η αρχαία ελληνική φιλολογία διασώθηκε γιατί τα μοναστήρια διατήρησαν, προστάτεψαν και αναπαρήγαγαν τα αρχαία χειρόγραφα. Για αυτό, όσοι είναι αρχαιολάτρες και μιλάνε ακόμα για σύγκρουση ανάμεσα στο Χριστιανισμό και

την αρχαία ελληνική παιδεία επιβεβαιώνουν απλώς ότι η ημιμάθεια είναι χειρότερη από την αμάθεια.

Εκτός όμως από την προσφορά των Τριών Ιεραρχών στα γράμματα και τις επιστήμες, αυτό που θαυμάζει κανείς είναι η ανιδιοτέλεια και η αγάπη για το συνάνθρωπο, η φιλανθρωπία τους. Καταγόμενοι από οικογένειες εύπορες, με μεγάλη περιουσία στη διάθεσή τους, ανέπτυξαν ένα τεράστιο έργο με σκοπό την ανακούφιση όσων είχαν ανάγκη. Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος συντηρούσε μόνος του χιλιάδες άπορους στην Κωνσταντινούπολη. Κορυφαία απόδειξη του έργου τους είναι η «Βασιλειάδα», το συγκρότημα που δημιούργησε ο Μέγας Βασίλειος και συντηρούσε σχεδόν αποκλειστικά ο ίδιος. Περιελάμβανε ορφανοτροφείο, γηροκομείο, νοσοκομείο, σχολεία. Έδωσε τα πάντα για να βοηθήσει τους άλλους. Χωρίς καμία διάκριση καταγωγής. Χιλιάδες χρόνια μετά, σήμερα, παρά τις τόσες θεωρητικές διακηρύξεις περί αλληλεγγύης για τον συνάνθρωπο, με τόσα χρήματα που διατίθενται από διεθνείς οργανισμούς και Μ.Κ.Ο., γινόμαστε μάρτυρες της δυστυχίας εκατομμυρίων ανθρώπων. Γινόμαστε μάρτυρες της υποκριτικής στάσης των ισχυρών του κόσμου, καθώς αντί να βοηθήσουν όσους έχουν ανάγκη, όσους πλήττονται από τα βάσανα των πολέμων, στην ουσία επιχειρούν να στοιβάξουν δυστυχισμένους ανθρώπους σε σκηνές και παραπήγματα, αρκεί να μην είναι στη χώρα τους.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος από την άλλη, όντας Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης, δε δίστασε να έρθει σε σύγκρουση με την αυτοκράτειρα Ευδοξία, προκειμένου να υπερασπιστεί μια χήρα της οποίας είχε υφαρπάξει την περιουσία. Ενώ θα μπορούσε να απολαύσει τη δόξα και τα οφέλη ενός τέτοιου αξιώματος, τα θεώρησε ασήμαντα μπροστά στην αγωνία και την ανάγκη μιας κάποιας άγνωστης γυναίκας. Γνώριζε ότι η σύγκρουσή του με την ανώτατη κοσμική αρχή, το αυτοκρατορικό ζεύγος, θα ήταν άκρως επικίνδυνη. Κι όμως, δε δίστασε στιγμή να κάνει αυτό που ένιωθε, αυτό που του έλεγε η συνείδησή του, αυτό που πίστευε ως Χριστιανός. Στην πρώτη αυτή ρήξη, η ποινή της εξορίας που του επιβλήθηκε δεν εφαρμόστηκε καθώς εκτός των άλλων εναντιώθηκε ο λαός της Κωνσταντινούπολης. Αλήθεια όμως, πόσοι από αυτούς που έχουν κάποια αξιώματα

και θεωρούνται «βολεμένοι» θα είχαν το θάρρος της σύγκρουσης με την εξουσία; Πόσοι θα έλεγαν το μεγάλο όχι στην αδικία και την εκμετάλλευση με τίμημα τη «θέση» τους; Η αντί-σταση του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου δεν είναι στάση τυφλής ανυπακοής στην εξουσία, αλλά θαρραλέα στάση ενός ανθρώπου που έχει απόλυτη εμπιστοσύνη στην έννοια της δικαιοσύνης κι επομένως στον Θεό.

Όλα όσα αναφέρθηκαν για τους Τρεις Ιεράρχες δε θα είχαν καμία σημασία, αν δεν έβαζαν πάνω από όλα την πίστη τους στο Θεό. Όλοι τους ήταν ιερωμένοι. Για αυτό και η σημερινή γιορτή δεν είναι μια κοσμική επέτειος για να τονίσουμε την αξία της μόρφωσης ή των διανοητικών χαρισμάτων κάποιων σπουδαίων προσωπικοτήτων. Η σημερινή γιορτή είναι πάνω από όλα Χριστιανική, γιατί ήταν Ιεράρχες, όχι μόνο κατά τον τίτλο αλλά και κατά την ουσία: ακολουθούσαν πιστά το λόγο του Θεού, ζούσαν με πρότυπο τον Χριστό, καθοδηγούσαν το λαό προς τον Χριστό. Με τις πράξεις τους δίδαξαν την ταπείνωση και την προτεραιότητα που έδιναν στην ειρήνη της εκκλησίας: ο Άγιος Γρηγόριος παραιτήθηκε από τη θέση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, όταν κίνησε το φθόνο άλλων επισκόπων, προκειμένου να μην υπάρξει διχασμός. Για τον ίδιο λόγο ο Άγιος Ιωάννης δέχτηκε να εξοριστεί στα βάθη της Ασίας όπου και κοιμήθηκε, πάλι ύστερα από σύγκρουση με την Ευδοξία.

Αποτέλεσαν στηρίγματα της Ορθοδοξίας σε δύσκολες εποχές, όταν η αίρεση του Αρειανισμού βασάνιζε την Εκκλησία. Ο Άγιος Γρηγόριος πάλι, όταν βρέθηκε στην Κωνσταντινούπολη αντιστάθηκε στους αιρετικούς του Αρειανισμού, στήριξε τον ορθόδοξο πληθυσμό λειτουργώντας και εκφωνώντας κηρύγματα στον μοναδικό ορθόδοξο ναό που είχε απομείνει εκεί και τελικά με το έργο του μέσα σε δύο χρόνια αποκατέστησε την Ορθοδοξία. Όσον αφορά τον Άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο και τον Μέγα Βασίλειο, ανάμεσα στα άλλα έγγραψαν ερμηνευτικά κείμενα σχετικά με την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη ή με δογματικό περιεχόμενο, και βέβαια τη Θεία Λειτουργία που αδιαλείπτως τελείται στις ορθόδοξες εκκλησίες.

Κυρίες και κύριοι, η ζωή και το έργο των Τριών Ιεραρχών αποδεικνύει ότι η ανθρώπινη ύπαρξη ολοκληρώνεται μέσα στη χριστιανική ζωή. Γνώριζαν πολύ καλά ότι όλα τελικά εκπορεύονται και αποκτούν νόημα όταν υπηρετούν τον λόγο του

Θεού και επομένως υπηρετούν τον συνάνθρωπο. Οι Τρεις Ιεράρχες θα εκπέμπουν πάντοτε το φως της Ορθοδοξίας με το οποίο εξαγίωσαν την ανθρώπινη γνώση, τις επιστήμες. Έτσι, όλοι οι εκπαιδευτικοί ας παρακαλέσουμε τους Τρεις Άγιους Δασκάλους να μας δανείσουν έστω και λίγο από το φως της γνώσης τους, το φως που προέρχεται και οδηγεί στον Θεό. Ας ζητήσουμε από τους γονείς να μην πάψουν να έχουν εμπιστοσύνη στους δασκάλους και τις δασκάλες, στους καθηγητές και τις καθηγήτριες, γιατί αυτό που θέλουν είναι η επιτυχία και η προκοπή των παιδιών τους. Για αυτό, ζητούμε από τους γονείς να παρακαλούν τους Τρεις Ιεράρχες να μας ενδυναμώνουν στο έργο μας.

Η τελευταία αναφορά δε θα μπορούσε παρά να γίνει προς τους μαθητές και τις μαθήτριές μας, ειδικά σε όσους και όσες πρόκειται σε λίγους μήνες να δώσουν πανελλήνιες εξετάσεις· σας καλούμε να έχετε πάντα ως πρότυπα τους Αγίους, να τους θεωρείτε συμπαραστάτες και να ζητάτε τη βοήθειά τους! Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία πως αυτός ή αυτή που παρακαλεί με καθαρή καρδιά τους Τρεις Ιεράρχες θα βρει τη βοήθεια που χρειάζεται, γιατί ο Μέγας Βασίλειος, ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος και Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος αγαπούσαν τα παιδιά. Για αυτό και φροντίζουν για την προκοπή των παιδιών. Είναι οι Άγιοι προστάτες των γραμμάτων και των επιστημών.